

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) เป็นงานสื่อสารสัมพันธ์ที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อมวลมนุษยชาติ เพราะการประชาสัมพันธ์มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม และทำกิจกรรมร่วมกัน ไปมาหาสู่สื่อสารสัมพันธ์กัน เพื่อผลประโยชน์และความสงบสุขของสังคม กล่าวคือ การประชาสัมพันธ์นั้นมีความเกี่ยวข้องและจำเป็นต่อทุกสาขาอาชีพ ทั้งองค์กร หน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน การประชาสัมพันธ์ เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่มนุษย์ ต้องศึกษาเรียนรู้ให้เกิดความเข้าใจและนำไปใช้อย่างถูกต้อง เพราะการประชาสัมพันธ์ เป็นวิชาที่มีระเบียบแบบแผน มีเหตุผล มีหลักการ แนวความคิด ทฤษฎีที่น่าเชื่อถือ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และเป็นแนวทางในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีความหมายตรงกับภาษาอังกฤษ คือ (Public Relations) “Public” หมายถึง หมู่คน ประชาชน หรือสาธารณชน “Relations” เมื่อรวมกันแล้ว การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) คือ การสัมพันธ์กับคนหมู่มาก มนุษย์รู้จักการประชาสัมพันธ์ มาตั้งแต่สมัยโบราณ และกระบวนการประชาสัมพันธ์ได้วิวัฒนาการ เปลี่ยนแปลงมาตามยุคตามสมัย แตกต่างกันไป

การประชาสัมพันธ์ในสมัยโบราณนั้น มีหลายรูปแบบ เช่น การสร้างมหาวิหาร เทวสถาน การ ตีเกราะเคาะไม้ ตีกลอง ตีฆ้องร้องป่าว การวาดรูปภาพตามผนังถ้ำ การแต่งเพลง การร้องเพลง ปลุกใจ เป็นต้น เป็นวิธีการประชาสัมพันธ์เพื่อสื่อสารให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้องชอบธรรม และเกิดความรักความสามัคคี อันเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของคนในสังคม ในสมัยกรีกโบราณ มีนักกวี หรือนักประพันธ์ร้อยกรอง ฉันท กาพย์ กลอนต่าง ๆ นำเทคนิควิธีการประชาสัมพันธ์ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของสังคมในยุคนั้น การสร้างกำแพงเมืองจีน ในสมัยจีนซีฮ่องเต้ เพื่อป้องกันอริราชศัตรูในสมัยโบราณของจีน^๑ ปัจจุบันจีนใช้เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ประเทศและสร้างชื่อเสียงให้กับจีน ในชมพูทวีปหลังพุทธปรินิพพาน สมเด็จพระมหาจักรพรรดิอโศกมหาราช พุทธมามกะและองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ผู้ทรงอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญรุ่งเรืองและเผยแผ่ขยายมากที่สุด ในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ทรงขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ.๒๖๙ และทรงสร้างพระสถูปเจดีย์ ๘๔,๐๐๐ องค์ เท่ากับพระธรรมคำ

^๑ สุรักษ์ ศิวรักษ์, ประวัติศาสตร์จีน พิมพ์ครั้งที่ ๘ , (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, ๒๕๕๓.), หน้า ๒๘.

สอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้น^๒ นับได้ว่าเป็นการประชาสัมพันธ์พระพุทธศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ จนทำให้ชื่อเสียงของพระพุทธศาสนาเป็นที่รู้จักและแพร่หลายทั่วชมพูทวีป

นอกจากนั้น สมเด็จพระมหาจักรพรรดิอโศกมหาราช ได้จัดส่งสมณทูตทั้ง ๙ สายไปประชาสัมพันธ์ เพื่อนำพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปประดิษฐานนอกชมพูทวีป ยิ่งทำให้พระพุทธศาสนานั้นขจรขยายไปไกลแสนไกล และสามารถเข้าไปนั่งในจิตใจของพุทธศาสนิกชนทั่วโลกตราบเท่าทุกวันนี้ ในโลกยุคโลกาภิวัตน์การสื่อสารไร้พรมแดนไม่มีขอบเขต กว้างขวางมากขึ้น สังคมมีความสลับซับซ้อนและเป็นสังคมที่มีความแตกต่างทางค่านิยม ทัศนคติ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ความต้องการ ผลประโยชน์และกลุ่มชาติพันธุ์ มนุษย์อยู่กับเครื่องมือสื่อสารหลายประเภท เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร อินเทอร์เน็ต และโทรคมนาคม การประชาสัมพันธ์จึงมีความสลับซับซ้อนมีบทบาทและอิทธิพลมากยิ่งขึ้น มนุษย์เองได้ตระหนักและให้ความสนใจถึงคุณค่าการประชาสัมพันธ์ จึงได้ศึกษาเรียนรู้หลักการ แนวคิด ทฤษฎี วิวัฒนาการของการประชาสัมพันธ์ เพื่อที่จะให้การประชาสัมพันธ์นั้น ประสบความสำเร็จ เป็นกระบอกเสียงที่มีพลังและมีประสิทธิภาพ ทันโลก ทันเหตุการณ์ ในยุคสารสนเทศ มนุษย์จึงต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) และกระบวนการที่ต้องอาศัยองค์ความรู้จากศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ พร้อมทั้งสร้างจิตใต้สำนึกให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม จะเห็นได้จากองค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ต่างตื่นตัวหันมาให้ความสนใจการดำเนินงานการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้องค์กรหรือหน่วยงานของตนประสบความสำเร็จ จึงต้องสร้างศรัทธา ความเชื่อถือ ไว้วางใจจากสาธารณชน (Public Trust) เพื่อบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้

คงไม่มีใครปฏิเสธว่า ปัจจุบันการประชาสัมพันธ์มีส่วนสำคัญที่จะส่งเสริม หรืออาจทำลายภาพลักษณ์ (image) ขององค์กรหรือหน่วยงานนั้นได้ ถ้าหน่วยงานใดมีการประชาสัมพันธ์ที่ดี ก็จะมีส่วนผลักดันให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะปัจจุบัน ที่มีการแข่งขันสูง งานด้านประชาสัมพันธ์ ยิ่งมีความจำเป็นและมีบทบาทมากขึ้น นักประชาสัมพันธ์ ได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และธำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ที่ดี เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง ระหว่างกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องกับกิจการขององค์กร หรือหน่วยงานนั้น ๆ และหวังผลให้ประชาชนเกิดความนิยม ศรัทธา และมีภาพลักษณ์ที่ดีต่อหน่วยงานนั้น ๆ ดังนั้นนักประชาสัมพันธ์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีทักษะหรือความชำนาญในการสื่อสาร ทั้งด้านการพูด การเขียนและการใช้เครื่องมือสื่อสารอื่นๆ โดยเฉพาะสังคมปัจจุบัน ความเจริญก้าวหน้าด้าน

^๒ นวม สงวนทรัพย์, พระเจ้าอโศกมหาราช, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.), หน้า

วิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ มีมาก ทั้งเครื่องมือสื่อสาร อิเล็กทรอนิกส์ (electronic media) ต่าง ๆ รวมทั้งการสื่อสารดาวเทียม (Satellite communication)

ฉะนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การประชาสัมพันธ์ มีความจำเป็นและความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ หากการประชาสัมพันธ์ถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด ไม่ถูกหลักธรรม ก็จะส่งผลกระทบสร้างความเสียหายทั้งต่อตัวเองและคนอื่น ขยายเป็นวงกว้างสร้างผลกระทบไปสู่สังคมทุกระดับ หากการประชาสัมพันธ์ถูกนำไปใช้อย่างมีเหตุมีผล ถูกต้องชอบธรรมตามหลักสัมมาวาจา คือวาจาชอบ ก็จะส่งผลดีทั้งต่อตัวเองและสังคม ศาสนาพุทธเป็นศาสนาวิทยาศาสตร์และเป็นศาสนาองค์แห่งความรู้ ซึ่งอุบัติขึ้นในพุทธภูมิชมพูทวีปนานกว่า ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว หลักสัมมาวาจาของพระองค์ได้ครอบคลุมถึงเรื่องการสื่อสารประชาสัมพันธ์ของมนุษย์ ทั้งในด้านการรับรู้ การคิด การพูด การฟัง การเชื่อ ซึ่งหลักการสื่อสารตามหลักสัมมาวาจาทางพระพุทธศาสนา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับงานประชาสัมพันธ์ยุคปัจจุบัน นับได้ว่าเป็นหลักธรรมที่จะช่วยส่งเสริมให้นักประชาสัมพันธ์นั้นมีคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม และรู้จักนำหลักสัมมาวาจาไปใช้กับการประชาสัมพันธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสื่อสารไปยังประชาชนให้รับข้อมูลอย่างถูกต้องและเที่ยงธรรม

จากการที่ผู้ศึกษาวิจัย มีประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์โดยตรง และได้ศึกษาค้นคว้าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้ประจักษ์ชัดว่าพระพุทธเจ้าทรงเป็นนักพูด ทรงเป็นต้นแบบของนักประชาสัมพันธ์ ที่มีพุทธจริยวัตรที่งดงาม มีความเป็นอัจฉริยะ พระองค์ทรงตรัสวาจาที่เป็นสุภาสิต คือไม่กล่าวคำเท็จ ไม่กล่าวคำส่อเสียด ไม่กล่าวคำหยาบและคำเพ้อเจ้อ ทรงบำเพ็ญบารมี ข้ามภพข้ามชาติ วาจาของพระองค์เป็นวาจาที่ทรงอานุภาพ และทรงคุณค่ามหาศาล พระเกียรติคุณได้ขจรขยายไปไกลแสนไกลทั้งสามภพ คือ มนุษยโลก เทวโลก และพรหมโลก หลักธรรมในพระไตรปิฎก คือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎกที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสไว้ดีแล้ว ได้สร้างประโยชน์สุขต่อชาวโลกจนหาที่เปรียบมิได้ เพราะหลักธรรมของพระองค์เป็นสังฆธรรม เป็นหลักธรรมสัมมาวาจา ที่ใช้ในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในสมัยพุทธกาล เมื่อมนุษย์นำไปปฏิบัติและประยุกต์ใช้ทำให้เกิดความสุขได้ตลอดเวลา เพราะคำสอนของพระองค์ไม่จำกัดกาล เป็นอกาลโก จึงงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง และงดงามในที่สุด ทั้งโดยอรรถและพยัญชนะ พระองค์ถือเป็นสุดยอดบรมครู จนได้รับพระนามว่า สัตถา เทวมนุสสานัง อันหมายถึงครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ทรงใช้หลักการประชาสัมพันธ์ตามหลักสัมมาวาจา กล่าวคือ

๑. ต้องเป็นคำจริง ไม่ใช่คำพูดที่ปั้นแต่งขึ้นไม่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่บิดเบือนจากความจริง ไม่เสริมความ ไม่อำความ ต้องเป็นเรื่องจริง

๒. ต้องเป็นคำสุภาพ เป็นคำพูดไพเราะที่กลั่นออกมาจากน้ำใจที่บริสุทธิ์ ไม่เป็นคำหยาบ คำด่า คำประชดประชัน คำเสียดสี คำหยابนั้นฟังก็ระคายหู แค่อคิดถึงก็ระคายใจ

๓. พูดแล้วก่อให้เกิดประโยชน์ เกิดผลดีทั้งแก่คนพูดและคนฟัง ถึงแม้คำพูดนั้นจะจริงและเป็นคำสุภาพ แต่ถ้าพูดแล้วไม่เกิดประโยชน์อะไรกลับจะทำให้เกิดโทษก็ไม่ควรพูด

๔. พูดไปด้วยจิตเมตตา พูดด้วยความปรารถนาดี อยากให้คนฟังมีความสุข มีความเจริญยิ่งๆ ขึ้นไป ในข้อนี้หมายถึงว่า แม้จะพูดจริงเป็นคำสุภาพพูดแล้วเกิดประโยชน์ แต่ถ้าจิตยังคิดโกรธมีความริษยาก็ยังไม่สมควรพูด

๕. พูดถูกกาลเทศะ แม้ใช้คำพูดที่ดี เป็นคำจริง เป็นคำสุภาพเป็นคำพูดที่มีประโยชน์ และพูดด้วยจิตที่เมตตา แต่ถ้าผิดจังหวะไม่ถูกกาลเทศะผู้ฟังยังไม่พร้อมที่จะรับแล้ว จะก่อให้เกิดผลเสียได้เช่น จะกลายเป็นประจานกันหรือจับผิดไป^๓

ผู้วิจัยในฐานะนักการประชาสัมพันธ์สื่อสารมวลชน ทำงานด้านวิทยุกระจายเสียงมานาน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องนี้ มองว่าการประชาสัมพันธ์ในปัจจุบัน ยังมีอุปสรรคและปัญหาอีกมาก โดยเฉพาะสื่อคำพูดที่นับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการประชาสัมพันธ์ การให้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริง ตลอดทั้งการใช้คำพูดยุยงหยابคายไร้สาระ นักประชาสัมพันธ์ไม่มีความเข้าใจในหลักธรรมสัมมาวาจาและขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ประกอบกับการใช้สื่อที่ไม่เป็นไปตามครรลองครองธรรม สังคมไม่มีความสุขเกิดความแตกแยก หากนำหลักธรรมสัมมาวาจาในอริยมรรค ๘ มาประยุกต์ใช้กับงานประชาสัมพันธ์แล้ว จะก่อให้เกิดความสำเร็จในระดับบุคคลและสังคมส่วนรวมอันจะทำให้คนในชาติมีความสุขความเจริญรุ่งเรือง ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักสัมมาวาจาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและแนวคิดเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์

๑.๒.๒ เพื่อวิเคราะห์การประยุกต์หลักสัมมาวาจาในการประชาสัมพันธ์

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๓.๑. ด้านเอกสาร เป็นเอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา และปกรณ์วิเสสต่าง ๆ เป็นการศึกษาเฉพาะหลักสัมมาวาจาที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

๑.๓.๒. ด้านเนื้อหาเป็นการศึกษาโดยมีแหล่งข้อมูลเอกสารที่สำคัญจากพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ ฉบับภาษาไทย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบศึกษาเชิงวิเคราะห์ (critical study) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ เช่น ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

^๓ โกศล อนุสิม, เรียบธรรมในธุรกิจ : มงคล ๓๘ กลยุทธ์เติบโตอย่างยั่งยืน , (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพฯธุรกิจ, ๒๕๕๑.), หน้า ๒.

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การประยุกต์ หมายถึง การนำหลักสัมมาวาจาไปใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยการยึดหลักแนวทางสัมมาวาจา ในการดำเนินการจัดรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียง

สัมมาวาจา หมายถึง องค์กรธรรมข้อที่ ๓ ในอริยมรรคมีองค์ ๘ คือ

๑. ต้องเป็นคำจริง ไม่ใช่คำพูดที่ปั้นแต่งขึ้นไม่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่บิดเบือนจากความจริง ไม่เสริมความ ไม่อำความ ต้องเป็นเรื่องจริง

๒. ต้องเป็นคำสุภาพ เป็นคำพูดไพเราะที่กลั่นออกมาจากน้ำใจที่บริสุทธิ์ ไม่เป็นคำหยาบคำด่า คำประชดประชัน คำเสียดสี คำหยาบนั้นฟังก็ระคายหู แคะคืดถึงก็ระคายใจ

๓. พูดแล้วก่อให้เกิดประโยชน์ เกิดผลดีทั้งแก่คนพูดและคนฟัง ถึงแม้คำพูดนั้นจะจริงและเป็นคำสุภาพ แต่ถ้าพูดแล้วไม่เกิดประโยชน์อะไรกลับจะทำให้เกิดโทษก็ไม่ควรพูด

๔. พูดไปด้วยจิตเมตตา พูดด้วยความปรารถนาดี อยากให้คนฟังมีความสุข มีความเจริญยิ่งๆ ขึ้นไป ในข้อนี้หมายถึงว่า แม้จะพูดจริงเป็นคำสุภาพพูดแล้วเกิดประโยชน์ แต่ถ้าจิตยังคิดโกรธมีความริษยาก็ยังไม่สมควรพูด

๕. พูดถูกกาลเทศะ แม้ใช้คำพูดที่ดี เป็นคำจริง เป็นคำสุภาพเป็นคำพูดที่มีประโยชน์ และพูดด้วยจิตที่เมตตา แต่ถ้าผิดจังหวะไม่ถูกกาลเทศะผู้ฟังยังไม่พร้อมที่จะรับแล้ว จะก่อให้เกิดผลเสียได้เช่น จะกลายเป็นประจานกันหรือจับผิดไป

การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การสื่อสาร สื่อความหมายของการประชาสัมพันธ์ทุกแขนง สาขา ไปสู่กลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้อง ทุกหมู่เหล่า รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นและประชามติจากผู้รับฟังการถ่ายทอดสื่อสารนั้น ๆ

จริยธรรม หมายถึง คุณสมบัติทางความประพฤติ ที่สังคมมุ่งหวังให้ผู้ที่มีหน้าที่ประชาสัมพันธ์ มีความถูกต้องในความประพฤติ มีเสรีภาพภายในขอบเขตของมโนธรรม (Conscience) เป็นหน้าที่ ที่นักประชาสัมพันธ์ทุกประเภทที่เกี่ยวข้องในสาขาอาชีพ ฟังประพฤติปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม

๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาในการประชาสัมพันธ์นี้ ได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องคือ

๑.๕.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

วิรัช ลภีรัตนกุล กล่าวถึง การประชาสัมพันธ์ ถ้าแปลตามตัวอักษร ก็จะได้ความหมาย การเกี่ยวข้องกับหมู่มุคน วิชาการประชาสัมพันธ์ จึงเป็นวิชาที่ว่าด้วย การเกี่ยวข้องกับหมู่มุคน หรือความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน สถาบัน กลุ่มประชาชนนั่นเอง^๔

บุญทิวา ไვศิริมณี ได้กล่าวถึง การพูดว่าเป็นการสื่อสารระหว่างคนกับคนซึ่งอาจจะเป็นเพียงคนเดียว คนกลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ ชุมชน หรือมวลชนโดยผู้พูดจะสื่อหลัก คือ คำพูด กิริยา ท่าทาง สีหน้า ดวงตา และการเคลื่อนไหว การพูดจัดเป็นการสื่อสารที่ต่อเนื่อง มีผู้พูด สาร ผู้ฟัง เครื่องมือสื่อสาร และพฤติกรรมที่ผูกพันเชื่อมโยงกัน การพูดเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารในสังคมมนุษย์ มีความสำคัญ ตั้งแต่การดำรงชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ สังคม เศรษฐกิจ ด้านการเมือง การค้า และศาสนา ฯลฯ^๕ กล่าวถึง ผู้พูด คือผู้ที่เสนอเสียงพูด ซึ่งเป็นเสียงหลักในรายการวิทยุ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตาม มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารกับผู้ฟังโดยตรง โดยนำเรื่องราว ข้อมูล ข่าวสาร สารต่าง ๆ จากผู้ผลิตรายการ สู่อำนาจผู้ฟัง ดังนั้นจะต้องเป็นผู้มีความสามารถพิเศษ ในการพูด เพื่อให้ผู้ฟังได้จินตนาการ จากการฟัง และเกิดความรู้ความเข้าใจตรงกัน^๖

วิรัช ลภีรัตนกุล กล่าวถึง ภาพลักษณ์แห่งความน่าเชื่อถือของผู้พูด ในหนังสือวาทนิเทศ และวาทศิลป์ สรุปความได้ว่า การที่ผู้พูดจะสามารถพูดได้อย่างสัมฤทธิ์ผลนั้น จะต้องมียุคคลิกลักษณะ แห่งความน่าเชื่อถือ ศรัทธาและน่าไว้วางใจในความรู้สึกรู้สึกนึกคิดจิตใจของผู้ฟัง^๗

จิตรจันงค์ สุภาพ กล่าวถึงการพูด ในหนังสือ กัลยาณวาทะ สรุปความได้ว่า ตามแนวคำสอนของพระพุทธศาสนา ได้แสดงองค์ประกอบของวาทะไว้ ๓ ประการ คือเจตนา (Aim Of Speech) หรือลักษณะของวาทะ (Characteristics Of Speech) และ กาลเทศะ (Occasion Of Speech)^๘

๑.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พรพิมล ก่อวงษ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักการประชาสัมพันธ์ตามแนวพุทธกับหลักการประชาสัมพันธ์สมัยใหม่” ผลการวิจัยพบว่า การประชาสัมพันธ์ ได้มีคำจำกัดความมากมาย

^๔ วิรัช ลภีรัตนกุล, การประชาสัมพันธ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖.), หน้า ๔๕.

^๕ บุญทิวา ไวศิริมณี, การพูดเพื่อประชาสัมพันธ์, (กรุงเทพมหานคร: วี เจ. พรินติ้ง, ๒๕๔๙.), หน้า ๔๓.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๗.

^๗ วิรัช ลภีรัตนกุล, การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) ฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๓๓.

^๘ จิตรจันงค์ สุภาพ, “หลักการโฆษณาและประชาสัมพันธ์” นิเทศสยามปริทัศน์ ปีที่๑๐ ฉบับที่ ๑๑. วิจัยหนังสือ มหาวิทยาลัยสยาม, หน้า ๑.

ตลอดระยะเวลาหลายปี นับตั้งแต่ที่การประชาสัมพันธ์ได้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในปี พ.ศ.๒๕๒๓ ที่เป็นเช่นนี้อาจ เป็นเพราะประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในงานประชาสัมพันธ์ และคิดว่าการประชาสัมพันธ์ เป็นงานส่งเสริมการขายสินค้าและบริการเท่านั้น ทั้งที่จริงแล้วการประชาสัมพันธ์ เป็นทั้งศาสตร์และศิลปะของการจัดการสื่อสาร ระหว่างองค์กรและกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้อง ในการสร้าง รักษาและคงไว้ซึ่งภาพลักษณ์อันดีขององค์กร

ซึ่งการที่จะรักษาภาพลักษณ์อันดีนี้ ให้อยู่ได้อย่างยืนยมนั้น ต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อันประกอบด้วย หลักธรรมเกี่ยวกับหลักการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ วิธีสอนแบบต่างๆ ของพระพุทธเจ้า และกลวิธีอุบายประกอบการสอน หลักธรรมเกี่ยวกับเครื่องมือและสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ ได้แก่หลักธรรมเกี่ยวกับการใช้คำพูด เช่นกัลยาณวาที คุณภาณีสสูตร ปิยวาจา สัมมาวาจา ในสุภาษิตสูตร และหลักในการตรัสของพระพุทธเจ้า

หลักธรรมเกี่ยวกับนักประชาสัมพันธ์ แบ่งเป็นหลักธรรมเกี่ยวกับบุคลิกภาพของนักประชาสัมพันธ์ ได้แก่ พระมหาบุรุษ ลักษณะ ๓๒ ประการ หลักธรรมเกี่ยวกับคุณธรรมของนักประชาสัมพันธ์ ได้แก่ พระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณ พระกรุณาคุณ อิทธิบาท ๔ และสัปปุริสธรรม ๗ หลักธรรมเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักประชาสัมพันธ์ได้แก่ กัลยาณมิตรธรรม คุณสมบัติของทูต และพหูสูต นอกจากนี้ยังมีหลักธรรม อื่นๆ ที่เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ หลักธรรมที่ว่าด้วยความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น จริต ๖ และปมาณิก ๔ การศึกษาหลักการประชาสัมพันธ์ตามแนวพุทธกับหลักการประชาสัมพันธ์สมัยใหม่ ครั้งนี้ทำให้พบประเด็นคำตอบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์^๙

ธวัชกร กิรติเสถียร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการใช้วาจาเพื่อการสร้างสรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า พระพุทธศาสนาเถรวาทยึดหลักนวัคส์ตฤศาสน์ในการใช้วาจา และการบรรลุเป้าหมายของการใช้วาจาขึ้นอยู่กับทางเลือกใช้ภาษา การเลือกคน การเลือกแคว้น การใช้ภาษาพูด และการใช้ภาษากาย ส่วนประเด็นการใช้วาจาเพื่อการสร้างสรรค์พบว่า พุทธพจน์ของพระผู้มีพระภาค ล้วนถือเป็นวาจาสุภาสิตได้ทั้งสิ้น โดยที่พุทธบริษัทได้อาศัยวาจาสุภาสิตในการดำเนินชีวิตทั้งผู้ออกบวชและผู้ครองเรือน เป็นที่น่าสังเกตว่าการปฏิบัติตามพุทธพจน์ของฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์มีความแตกต่างกันอยู่บ้าง คือ ฝ่ายบรรพชิตมักปฏิบัติตนในระดับโลกุตรขณะที่คฤหัสถ์ทั่วไปมักค่อนข้างไปทางระดับโลกียะด้านการประยุกต์ใช้วาจาในวิถีชีวิตประจำวัน นั้น พบว่าคำสอนของพระศาสดาสามารถนำพาชีวิตของผู้ปฏิบัติตามให้เข้าถึงความสงบสุขได้ในสองระดับ กล่าวคือ การปฏิบัติที่ถูกต้องตั้งแต่มั่นคง ต่อญาติมิตร บริวาร และสังคม ก่อปรด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง รู้ว่าชีวิตคืออะไรควรดำเนินชีวิตให้เป็นสุขอย่างไร และรู้วิธีการแก้ไขปัญหามากมาย ที่เกิดขึ้นได้โดยสันติวิธี อีกประการหนึ่งคือการดำรงชีวิตให้อยู่เหนือปัญหาทั้งปวง รู้เท่าทันความเป็นจริง

^๙ พรพิมล ก่อวงศ์, หลักการประชาสัมพันธ์ตามแนวพุทธกับหลักการประชาสัมพันธ์, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.)

ว่าความสุขที่แท้จริงของชีวิตคืออะไร เส้นทางดำเนินสู่ความสุขที่แท้จริงเข้าถึงได้อย่างไร ดังนั้น การศึกษาพุทธพจน์ให้เข้าใจถูกต้อง แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน จึงนับเป็นประโยชน์สูงสุดของชีวิตทั้งภพนี้และภพหน้า^{๑๐}

พระมหาศรีสุพรรณ อตตทีโป (ค่านนท์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้วจาสุภาสิตที่ปรากฏในคัมภีร์ขุททกนิกายเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า วจาสุภาสิตนั้นมีความหลากหลายในหลายประเด็นตามกรอบที่ได้วางไว้เพื่อจะศึกษามี ๔ ประเด็น ได้แก่ การเมืองการปกครอง การสังคมสงเคราะห์ การศึกษา และการเผยแผ่ ซึ่งผลการวิจัยด้านการเมืองการปกครองทำให้ทราบว่าผู้ปกครองที่ดีต้องมีคุณธรรม ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อยู่ใต้ปกครอง รู้จักพูด มีวาจาสัตย์ รู้จักทำความสงบใจ ไม่หลงใหลในอำนาจ ปกครองโดยอาศัยหลักธรรมมีจักกวัตติธรรม เป็นต้น ด้านสังคมสงเคราะห์ทำให้ทราบว่านักสังคมสงเคราะห์ที่ดี ต้องมีพรหมวิหารธรรมเป็นหลักใจ มีเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ สงเคราะห์ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อผู้อื่น ด้วยหลักสังคหวัตถุธรรม ด้านการศึกษา ทำให้ทราบว่าพระพุทธศาสนาอาศัยหลักไตรสิกขาในการศึกษาเพื่อพัฒนาตนและสังคม โดยการพัฒนาด้านนี้ทำให้ กาย วาจาเรียบร้อย จิตใจเข้มแข็ง มีปัญญาในการดำรงชีวิต กระทั่งสามารถบรรลุอรหัตต์ ส่วนการพัฒนาสังคมทำให้สังคมเกิดสันติสุข เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และด้านการเผยแผ่ทำให้ทราบว่า การเผยแผ่พุทธธรรมที่ดีต้องมีหลักธรรมกถึกตามพุทธวิธี จึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและได้รับประสิทธิผลอย่างเต็มที่

วจาสุภาสิตนี้ คนที่นับถือพระพุทธศาสนาได้นำไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น ในการปกครองใช้เป็นแนวทางในการปกครองทุกระดับชั้นตั้งแต่ครอบครัว องค์กร สังคม จนถึงระดับประเทศ ในการสังคมสงเคราะห์ใช้เป็นหลักธรรมของผู้สงเคราะห์และหลักการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ในการศึกษาใช้เป็นแนวทางพัฒนาตนเองและสังคม ส่วนในการเผยแผ่ใช้เป็นวิธีการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังนำไปใช้ในด้านอื่น ๆ อีกมากมาย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาบุคคล สังคม และประเทศชาติให้เกิดความสงบร่มเย็นเป็นเอกภาพ

ดังนั้น วจาสุภาสิตจึงมีคุณค่าในการพัฒนาด้าน สังคม และประเทศชาติอย่างแท้จริง ผู้ที่ศึกษาวจา สุภาสิตอย่างถ่องแท้และปฏิบัติตามวจาสุภาสิตอย่างไม่หวั่นไหวก็จะเกิดเป็นมงคลชีวิต และเป็นมาตรฐานของสังคมสืบไป^{๑๑}

พระพิรพงษ์ พิรสกโก (ศรีฟ้า) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบและวิธีการประชาสัมพันธ์ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์” ผลการวิจัยพบว่า

^{๑๐} ธนักร กิรติเสถียร, ศึกษาการใช้วจาเพื่อการสร้างสรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.)

^{๑๑} พระมหาศรีสุพรรณ อตตทีโป (ค่านนท์), การประยุกต์ใช้วจาสุภาสิตที่ปรากฏในคัมภีร์ขุททกนิกายเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.)

ยุวพุทธิกสมาคมมีการประชาสัมพันธ์โดยการใช้สื่อหลากหลายประเภท รูปแบบและวิธีการประชาสัมพันธ์ของยุวพุทธิกสมาคมได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ วิทยุโทรทัศน์ Internet และสื่อบุคคล เป็นต้น โดยมีวิธีการทั้งสื่อเชิงรับ คือ ให้ประชาชนผู้สนใจค้นหาแหล่งข้อมูลข่าวสารจาก Internet และใช้สื่อเชิงรุก ได้แก่ โครงการประกวดหนังสือ นิทรรศการงานศิลปะเพื่อพระธรรมทางสื่อสมัยใหม่^{๑๒}

สรุปว่า จากการศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทราบว่าการประชาสัมพันธ์นั้น คำพูดถือว่ามีความสำคัญมาก เมื่อสื่อสารอะไรออกไปแล้วย่อมมีผลกระทบต่อกลุ่มผู้ฟังทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งผู้วิจัยศึกษาเห็นว่างานประชาสัมพันธ์ทางวิทยุกระจายเสียงนั้น ต้องอาศัยหลักธรรมสมาธิมาประกอบการทำงาน จึงจะประสบผลสำเร็จ

๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร โดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) และการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) โดยการศึกษาเนื้อหาและวิธีการสื่อสาร ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีลำดับดำเนินการดังนี้ คือ

๑.๖.๑. ศึกษารูปแบบเนื้อหาสาระเกี่ยวกับสมาธิในพระไตรปิฎก

๑.๖.๒. การวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาวิเคราะห์ เพื่อการตอบปัญหาที่ต้องการทราบตามวัตถุประสงค์ในประเด็นของวิวัฒนาการการประยุกต์หลักสมาธิมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ โดยแบ่งเนื้อหาเป็น ๒ บท ได้แก่ บทที่ ๒ และ ๓

๑.๖.๓. การนำเสนอ

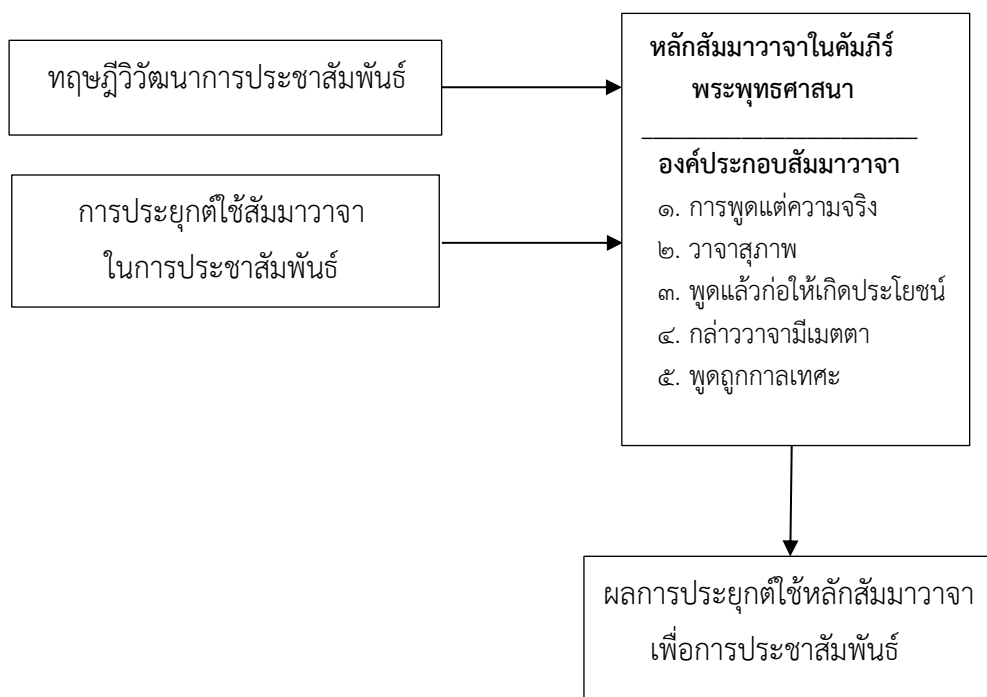
นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา นำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ จัดทำเป็นรูปเล่มสารนิพนธ์ โดยมีการแบ่งเนื้อหา ออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ บทที่ ๑ คือส่วนนำ บทที่ ๒ คือ ศึกษาในส่วนแนวคิดทฤษฎีวิวัฒนาการการประชาสัมพันธ์ บทที่ ๓ คือ ศึกษาการประยุกต์หลักสมาธิมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ และบทที่ ๔ เป็นการสรุปและข้อเสนอแนะ รวมทั้งหมด ๔ บท

๑.๖.๔. นำเสนอผลการศึกษากับสมบูรณต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ด้วยแผนภูมิที่แสดงรายละเอียดในแผนภาพที่ ๑.๑

^{๑๒} พระพิริยพงศ์ พิศุภโก (ศรีฟ้า), ศึกษา รูปแบบและวิธีการประชาสัมพันธ์ของยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.)

แผนภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย วิเคราะห์จากพระสูตร

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๘.๑. ได้ทราบหลักสัมมาวาจาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์

๑.๘.๒. ได้ทราบการศึกษาหลักการประยุกต์หลักสัมมาวาจาในการประชาสัมพันธ์

๑.๘.๓. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับสัมมาวาจาที่ใช้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุของผู้จัดรายการสถานีวิทยุ เพื่อนำไปเผยแพร่สู่สาธารณชนต่อไป